

Yhdistykset tarjoavat ja kehittävät palveluja tunnistettuun tarpeeseen

26.9.2025

Kylissä toimii runsaasti yhdistyksiä, joiden taustalla on paikallisia asukkaita ja usein myös vapaa-ajan asukkaita. Heillä on erinomaista tietoa siitä, mitä alueella tarvitaan ja toivotaan. Tällainen alueen ja tarpeiden tuntemus auttaa tekemään juuri niitä asioita, joille on kysyntää. Aina tieto tarpeista ja toiveista ei kuitenkaan ole näin suoraan tavoitettavissa.

Tarpeet muuttuvat ajan myötä, ja uusia nousee jatkuvasti esiin. Yhteisötalouden rooli ja merkitys maaseudun palvelutuotannossa (YRMY) -hankkeen oppimistreffien osallistujat nostivat esille kylien arkeen vaikuttavia ilmiöitä, kuten väestön ikääntymisen, nuorten ikäluokkien pienentymisen, julkisen liikenteen supistumisen sekä hyvinvointialueiden ja muiden palvelujen vähenemisen. Näiden muutosten keskellä nousee kysymys: miten yhdistysten toiminta voi vastata muuttuviin tarpeisiin ja pysyä elinvoimaisena?

Uuden kehittämisessä on hyötyä palvelumuotoilusta

Oppimistreffeillä puhuneella Saara-Sisko Jäämiehellä (3.9.2025) on laaja kokemus palvelumuotoilusta yhdistystoiminnassa. Olennaista siinä on asiakasymmärryksen nostaminen keskiöön. Vaikka yhdistyksillä ei aina ole varsinaisia asiakkaita, ne kuitenkin toivovat osallistujia toimintaansa ja tällöin osallistujat voidaan nähdä asiakkaina.

Palvelumuotoilun prosessi käynnistyy asiakastarpeiden tunnistamisesta. Jos yhdistys päättää toteuttaa palvelun, oli kyse sitten esimerkiksi talkoilla raivattavasta uimarannasta, kerhotoiminnasta, tapahtumasta,

asiointipalvelusta tai jostakin muusta, voidaan edetä palvelumuotoilun vaiheiden mukaisesti. Tarpeen tunnistamista seuraa suunnittelu, jossa hankitaan tietoa sekä laadullisessa että määrällisessä muodossa. Sen jälkeen käydään keskusteluja eri tahojen kanssa heidän tarpeistaan, mahdollisuuksistaan, toiveistaan ja rajoitteistaan. Uudet ideat ja näkökulmat ovat tervetulleita, sillä ensimmäinen mieleen tuleva ratkaisu ei välttämättä ole paras. Lopuksi ratkaisua kannattaa testata palvelun käyttäjien kanssa, jotta sitä voidaan vielä kehittää ennen toteutusta.

Oppimistreffien aikana testattiin yhteissuunnittelun periaatteita ryhmissä. Ongelmiksi tunnistettiin ikäihmisten ulottumattomiin karkaavat palvelut, mukaan lukien myös liikkumisen palvelut: arkea vaikeuttaa, jos kauppaan, apteekkiin tai lääkäriin pääsee vain hyvissä ajoin ennalta sovittuina ajankohtina. Tämä tarkoittaa monesti lisähuolta myös omaisille. Toinen tunnistettu palveluiden tarve oli liikuntapalvelut: millä tavoin kylien asukkaille voitaisiin tarjota mahdollisuuksia liikuntaharrastuksiin. Tämä koski laajasti eri ikäryhmiä. Kolmantena keskustelijat nostivat esiin lasten ja nuorten vapaa-ajanviettoon ja harrastuksiin liittyvät toiveet ja tarpeet. Tulevaisuuden tarpeista keskusteltaessa osallistujat nostivat esiin huolen ikääntyvien läheisten hoivasta ja arjen avun järjestämisestä, kun palveluihin pääsy vaikeutuu jatkuvasti. Samalla korostettiin nuorten mukaan saamista, sillä heidän osallistumisensa takaa toiminnan jatkuvuuden. Myös digitaalisuus nähtiin tärkeänä, sillä se avaa uudenlaisia osallistumiseen ja osallisuuteen liittyviä mahdollisuuksia myös maaseudulla.

Ratkaisuna yhteistyön voima

Ratkaisujen ideoinnissa korostui yhteistyö, mikä on luontevaa yhteissuunnittelusta puhuttaessa. Esille nousi kyläyhdistysten ja muiden toimijoiden mahdollisuus tehdä yhteistyötä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kanssa. Myös kylän sisäisiä yhteistyön muotoja pohdittiin, esimerkiksi siten, että kerhotoiminnassa voitaisiin valmistaa myytäviä tuotteita, joilla rahoitettaisiin toimintaa.

Työpajassa tunnistettiin useita yhdistysten ja järjestöjen tulevaisuuden tarpeita paikallisten palveluiden näkökulmasta. Sote-järjestöt voisivat tehdä tiiviimpää yhteistyötä paikallisten toimijoiden, kuten esimerkiksi urheiluseurojen ja kyläyhdistysten kanssa, sillä nämä toimijat tukevat ja kohtaavat ihmisiä arjessa jo nyt. Tämä edellyttää sitä, että yhdistykset siirtyvät poteroista avoimempaan toimintaan, omistajuudesta toimijuuteen, sekä kilpailuasetelmista aitoon yhteistyöhön.

Kyläyhdistys voisi toimia palveluiden ja toiminnan koordinaattorina sekä tukea muiden toimijoiden ideoita ja palvelutuotantoa. Paikallisia asukkaita halutaan mukaan toteuttamaan ohjelmaa esimerkiksi talkootyön, 4H-yrittäjyyden tai kevytyrittäjyyden kautta tai yhdistelemällä näitä eri tapoja. Lisäksi nähtiin tärkeänä yhdistysten ja järjestöjen välinen yhteistyö sekä osaamisen vaihtaminen, jotta paikallisia palveluja voidaan kehittää ja turvata entistä paremmin.

Lopuksi

Yhdistysten ja järjestöjen tulevaisuuden tarpeet paikallisten palveluiden näkökulmasta voidaan tiivistää viiteen teemaan:

- Yhteistyö yli rajojen: Yhdistysten ja järjestöjen tiiviimpi yhteistyö paikallisten urheiluseurojen, kyläyhdistysten ja muiden arjessa ihmisiä kohtaavien toimijoiden kanssa.
- Omistajuudesta toimijuuteen: Siirtyminen siiloista avoimuuteen ja kilpailuasetelmista aitoon yhteistyöhön.
- Koordinoiva rooli: Kyläyhdistykset voivat toimia palveluiden ja toiminnan koordinaattoreina sekä tukea muiden ideoita ja palvelutuotantoa. Tästä on jo olemassa mielenkiintoisia esimerkkejä, ks. esim. https://lusinkylatalo.fi/
- Osallistavat toimintatavat: Paikalliset mukaan toteuttamaan kylän tavoitteita ja tarvittavia palveluita esimerkiksi talkootyön, 4H-yrittäjyyden tai kevytyrittäjyyden kautta ja näitä yhdistellen.
- Osaamisen jakaminen: Yhdistysten ja järjestöjen välinen yhteistyö ja osaamisen vaihtaminen vahvistavat paikallisia palveluja.

Oppimistreffit ovat osa Yhteisötalouden rooli ja merkitys maaseudun palvelutuotannossa (YRMY) -hankkeen toimintaa. Hankkeen toteuttaa Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti yhteistyössä Seinäjoen ammattikorkeakoulun ja Etelä-Pohjalaiset kylät ry:n kanssa. Hanke on Euroopan unionin osarahoittama, ja sitä rahoittaa Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus Euroopan maaseuturahastosta 2023–2027.

Salla Kettunen
SEAMK

Katja Rinne-Koski
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Merja Lähdesmäki
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Ada Trogen
Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti

Kirjoittajat työskentelevät YRMY- hankkeessa. Ruralia-instituutti on lisäksi toteuttanut useita muita yhteisötalouteen liittyviä hankkeita.

Lähde

Jäämies, S.-S. (3.9.2025). *Yhdistysten palvelut – suunnitellaan yhdessä!.* [PowerPoint-esitys]. YRMY oppimistreffit.

Jos kiinnostuit palvelumuotoilusta kylätoiminnan työkaluna, käy tutustumassa myös tähän Päijänne-Leaderin rahoittamassa Välittävä Vierumäki-yhteisöllisyyshankkeessa toteutettuun *Palvelumuotoiluopas kylätoimijoille* -työkirjaan:
https://www.vierumaenkyla.fi/wp-content/uploads/2025/03/Palvelumuotoiluopas-asuinaluekehittajille-PDF.pdf